

CZU: 316.342.6:378(478)

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.7405331>

TENDINȚE ACTUALE ALE ÎNCADRĂRII DIVERSELOR GRUPURI SOCIALE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR

Otilia DANDARA

Universitatea de Stat din Moldova

Educația ca fenomen social și sistemul educațional, ca subsistem al sistemului socioeconomic, reflectă specificul evoluției societății. În ultimele decenii a crescut miza socială pentru învățământul superior, deoarece mediul universitar este apreciat drept sursa de bază care asigură evoluția socială. În acest context contează care este configurația contingentului de studenți, cine accede în universități și cum influențează fenomenele sociale asupra tendinței persoanelor de a obține studii superioare. Există anumite diferențe de situație în raport cu diverse forme și cicluri de instruire, fapt ce confirmă interdependența dintre condițiile de integrare socioeconomică și posibilitățile de formare profesională. Analiza datelor statistice în baza unor criterii, precum: *genul, vârsta, mediul de trai*, scoate în evidență preferințele sau prioritățile diverselor grupuri sociale în raport cu învățământul superior. Cel mai numeros grup social care face studii superioare în Republica Moldova, în general, inclusiv la Universitatea de Stat din Moldova, sunt femeile de 19-22 de ani.

Cuvinte-cheie: *învățământ superior, forme de învățământ, categorii de studenți, grup social, date statistice.*

CURRENT TENDENCIES OF THE INVOLVEMENT OF VARIOUS SOCIAL GROUPS IN HIGHER EDUCATION

Education as a social phenomenon and the educational system as a subsystem of the socioeconomic system reflect the peculiarities of the society's evolution. In recent decades, the social interest for higher education has increased, because the university environment is valued as the basic source that ensures social evolution. In this context, what matters is the configuration of the student contingent, who enters universities and how social phenomena influence the people's tendency to get higher education. There are certain situation differences in relation to various forms and cycles of training, a fact that confirms the interdependence between the conditions of socioeconomic integration and the possibilities of professional training. The analysis of statistical data based on criteria such as *gender, age, living environment* highlights the preferences or priorities of various social groups in relation to higher education. Women aged 19-22 years make up the largest social group that applies for higher education programmes in the Republic of Moldova in general and at Moldova State University in particular.

Keywords: *higher education, forms of education, categories of students, social group, statistical data.*

Introducere

În contextul funcționării unui stat, sistemul educațional este un subsistem al macrosistemului social, care s-a dezvoltat în corelație cu alte subsisteme sociale și a exprimat, în toate timpurile, nevoia de dezvoltare a societății. Ca și multiple alte fenomene sociale, educația este un mecanism important care, pe de o parte, asigură, conservarea experienței sociale, și, pe de altă parte, contribuie la configurarea unor perspective de dezvoltare a acesteia.

Dacă până în secolul al XX-lea relația dintre societate și educație era considerată drept una de interdependență, cu accent pe determinismul contextului social asupra educației, în secolul al XXI-lea tot mai mult se acceptă ideea caracterului prospectiv al educației, care trebuie să pregătească condiția umană pentru o societate care încă nu există. Desigur, această schimbare de accente la fel este de sorginte socială, fiind determinată de condițiile de funcționare a unei societăți în continuă schimbare, în care incertitudinea și diversitatea au devenit caracteristici de bază ale existenței noastre.

Noul model de relaționare dintre stat, societate și educație pune accent sporit pe calitatea funcționării educației în cele două ipostaze importante: sistem și proces. Sunt înaintate cerințe sporite față de funcționalitatea sistemului și față de calitatea procesului. Din ce în ce mai mult se configurează necesitatea unei abordări sistemice, în care unor elemente ale sistemului, exprimate prin niveluri și cicluri (tipuri de instituții), li se atribuie un rol important în funcționarea societății, dar care nu ar putea ajunge la condiția impusă de societate fără buna corelare cu alte elemente ale sistemului. Pornind de la rolul finalității în procesul educațional, constatăm că funcționalitatea socială și calitatea educației se apreciază în raport cu calitatea capitalului uman integrat socioprofesional. Astfel, în ultima perioadă de timp se accentuează tot mai mult rolul învățământului superior în asigurarea evoluției societății.

Percepția socială a învățământului superior, tendința de implicare a diverselor grupuri sociale asigură configurarea acestuia din punct de vedere social și contribuie, fără îndoială, la o anumită configurație a rezultatului – personalitate deținătoare a calificării profesionale, care incumbă deopotrivă și conștiința, și comportamentul civic.

I. Problema abordată

În Codul Educației, cu referire la politica educațională a Republicii Moldova (art.4), se stipulează: „Educația reprezintă o prioritate națională și factorul primordial al dezvoltării durabile a unei societăți bazate pe cunoaștere” [1]. În contextul politicii educaționale promovate de către stat, învățământului superior i se atribuie un rol aparte. Astfel, conform art.75 din același cod: „Învățământul superior este un factor-cheie pentru dezvoltarea culturală, economică și socială a societății bazate tot mai mult pe cunoaștere și un promotor al drepturilor omului, dezvoltării durabile, democrației, păcii și justiției”. Miza socială privind învățământul superior este reliefată și în documentele de politici elaborate la nivel european și mondial. Convenția de la Lisabona (1997), unul dintre documentele de referință în acest sens, reflectă cât se poate de concludent importanța și rolul învățământului superior: „Învățământul superior, contribuind la progresul și înflorirea cunoașterii, reprezintă un imens bun cultural și științific atât pentru indivizi, cât și pentru societate” [2]. Acest document reprezintă o clarviziune cu un pronunțat caracter prospectiv, obiectiv care poate fi apreciat de către noi, acum, peste cca 25 de ani.

Miza socială privind învățământul superior este accentuată și în documentele de politici educaționale ale țării: Strategia „Educația 2020” [5] și Strategia Educația 2030 (proiect) [6].

În context, revenim la modul de funcționare a sistemului și procesului educațional, în care „intrările” la nivelul contextului, resurselor și condițiilor determină în mod direct „ieșirile/ rezultatele”. În acest sens, modul de funcționare a sistemului educațional, calitatea procesului și configurația rezultatului sunt influențate de grupurile sociale care acced în învățământul superior.

II. Scopul studiului

Prin prisma problemei abordate, scopul studiului nostru constă în identificarea configurației beneficiarilor învățământului superior, din punctul de vedere al grupurilor sociale, abordate după criteriile: gen, vârstă, mediu de trai.

III. Metodele de cercetare

Pentru realizarea scopului am utilizat următoarele metode de cercetare:

- Studiul documentelor de politici în domeniul educației, în general, și al învățământului superior, în particular;
- Analiza datelor statistice privind beneficiarii (studentii) învățământului superior;
- Studiul de caz: analiza configurației contingentului de studenți ai Universității de Stat din Moldova, care este cea mai mare universitate din țară, cu aproximativ 11000 de studenți (ciclul I, licență, și ciclul II, master) dintre cei cca 56000 de studenți din sistemul învățământului superior din Republica Moldova.

IV. Constatări

Evoluția sistemului educațional, în general, și a sistemului învățământului superior, în special, se subordonează unor legități sociale, determinând o anumită percepție socială față de rolul, importanța și funcționalitatea acestui nivel educațional; în același rând, tendința de accedere și tipul de motivație pentru studiile superioare. Analiza retrospectivă a învățământului superior scoate în evidență corelația cu mediul social, configurând câteva etape în dezvoltarea acestui raport relațional: de la o autonomie și scop în sine, axat pe interesul de cunoaștere a unui grup social restrâns, până la o interdependență funcțională dintre societate și învățământul superior, axată pe miza socială cu un pronunțat caracter prospectiv.

Interesul pentru cunoaștere și tendința de conservare a unor experiențe în acest sens au generat condițiile apariției unui nou tip de școală – universitatea, care avea să devină emblematică pentru dezvoltarea socială ulterioară. Constituindu-se ca un mediu al gândirii libere, funcționând în baza principiilor autonomiei academice și financiare, relația ulterioară cu statul și societatea au avut amprenta specificului dezvoltării sociale și a configurației sistemelor politice. Statele și societățile au conștientizat rolul universității în timp și au valorificat potențialul mediului universitar ca mediu al unui învățământ de nivel superior, punând tot mai mult accentul pe contribuția acestuia asupra dezvoltării socioeconomice. Manifestând un control mai riguros sau

mai puțin riguros asupra accesului la studiile superioare și asupra conținuturilor, statul și societatea și-au manifestat atitudinea față de rezultatele instruirii universitare. Un dezechilibru al aprecierii intervine în anii '70, când comisia UNESCO constată o criză a educației, pe fonul nemulțumirii societății față de rezultatele educației. După părerea noastră, una dintre cauzele principale ale acestei disonanțe valorice consta în diferența dintre ritmul schimbărilor produse în mediul universitar și ritmul schimbărilor produse la nivel social. La acel moment învățământul superior era un învățământ elitist (din punctul de vedere al capitalului cognitiv sau al celui de origine socială); se caracteriza printr-o doză accentuată de conservatism, punându-se accent prioritar pe conservarea valorilor academice; avea la bază paradigma academică, în care conținuturile constituiau reperul de bază al procesului educațional (de formare profesională).

Multiplele dileme ale societății necesitau identificarea unui factor promotor al progresului socioeconomic, în care capitalul uman avea să joace un rol din ce în ce mai accentuat în evoluția societății, reieșind din diversitatea problemelor globale și a provocărilor complexe. G.Văideanu (expert UNESCO) constată, la sfârșitul anilor '80: „Educația face posibilă și temeinică dezvoltarea tuturor sectoarelor sociale; nu există dezvoltare fără educație, nu se pot lansa acțiuni de dezvoltare economică sau socială înainte de atingerea unor niveluri educative și de formare a competențelor cerute de progresul dorit și urmărit” [7, p.19].

În contextul format, remanierele în învățământul superior urmau să valorifice posibilitățile mediului universitar, iar învățământul superior să devină miza principală a evoluției sociale. Configurația tot mai accentuată a fenomenului globalizării a necesitat crearea unor spații largite ale învățământului superior și redimensionarea principiilor de funcționare a acestuia. Această idee se regăsește în Magna Charta Universitatum (Preambul), semnată cu ocazia aniversării Universității din Bologna, în care este stipulat că „oamenii și statele ar trebui să devină mai conștienți ca niciodată de rolul pe care universitățile vor fi chemate să-l joace într-o societate în schimbare din ce în ce mai internațională” [4]. Acest document pune fundamentele noii concepții a învățământului superior, în baza căreia au fost elaborate și principiile constituirii și funcționării Spațiului Unic European al Învățământului Superior.

Analizând Comunicatele conferințelor Procesului Bologna, constatăm o implementare strategică a diverselor prevederi, care apar ca priorități operaționale ce au fost implementate tridimensional: la nivel regional, național și instituțional. Comunicatele SEÎS demonstrează schimbarea caracteristicilor învățământului superior și acordarea universităților la cerințele societății contemporane [8].

Prin accentele puse privind accesul la studii superioare, acest tip de învățământ se transformă din unul elitist într-un învățământ de masă. Promovând valorificarea diversității sociale și culturale, sunt depășite limitele de vârstă, gen și origine socială.

Organizarea în cicluri îi atribuie mai multă flexibilitate în raport cu necesitățile individuale ale beneficiarilor și ale pieței muncii. Schimbările sistemice demonstrează interdependența dintre elementele procesului de învățământ, resursele implicate și efectele scontate. Astfel, diversitatea resursei umane, care beneficiază de învățământul superior, accentuează necesitatea abordării individuale și diferențiate, în raport cu perspectiva valorificării studiilor superioare. Această abordare configurează paradigma învățării bazată pe student și punerea în valoare a interesului angajatorului. „Paradigma globală, regională și națională a educației s-a acomodat pe ideea centrării pe student care este apreciată drept un proiect al calității academice. Universitățile tot mai mult acceptă retorica în care „serviciile educaționale oferite studenților/beneficiarilor” devin un model de activitate a instituțiilor de învățământ superior. Se consideră că această abordare odată acceptată și promovată de către universități va avea succes în universități și succesibilitate în viață” [8].

Deci, este încurajat și susținut accesul diverselor grupuri sociale la învățământul superior. Rămâne de constatat care este configurația populației universitare în Republica Moldova, cu accent pe populația Universității de Stat din Moldova, ca cea mai mare universitate de tip clasic. O deschidere nu înseamnă automat și o prezență și reprezentativitate a diverselor grupuri sociale în mediul universitar. În acest proces întrevădem cel puțin trei segmente constitutive: atragerea – dorința de a fi student în învățământul superior; menținerea – reușita realizare a acestui rol social; angajarea și menținerea în mediul profesional de referință, care conține motivația persoanei de a deveni un profesionist în domeniu și de a-și asuma rolurile profesionale corespunzătoare calificării profesionale. Ultima dimensiune a circuitului prevede și prezența la nivel social și individual a configurării relației dintre studii și devenire profesională, studiile fiind apreciate drept mecanism de formare și integrare socioprofesională. Dacă există această configurație în societatea din Republica Moldova și care este ponderea acestei legături la nivelul percepției sociale și individuale, urmează a fi constatat într-un alt studiu.

Pentru a ne crea o reprezentare despre configurația populației universitare, în baza contingentului de studenți ai diferitor domenii de formare profesională, am analizat date oferite de către BNS [9], criteriul de referință fiind: domeniul/domeniile cele mai solicitate de către candidații la admitere; domeniul cel mai puțin solicitat, domeniul pe care statul îl consideră prioritar (științe ale educației) și segmentul pieței muncii care solicită absolvenți, oferindu-le condiții bune de angajare (IT). În baza analizei datelor statistice constatăm că, la nivel de țară, studiile superioare de licență și master, criteriile prestabilite ne-au condus spre rezultatele prezentate în figurile 1 și 2.

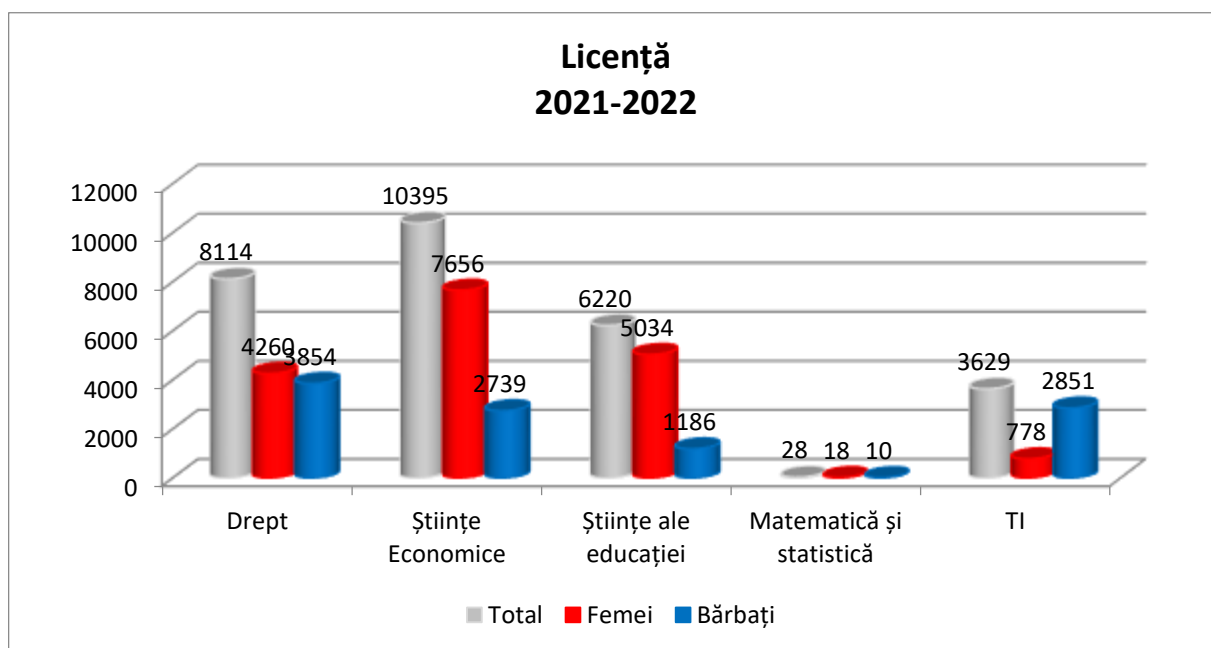

Fig.1

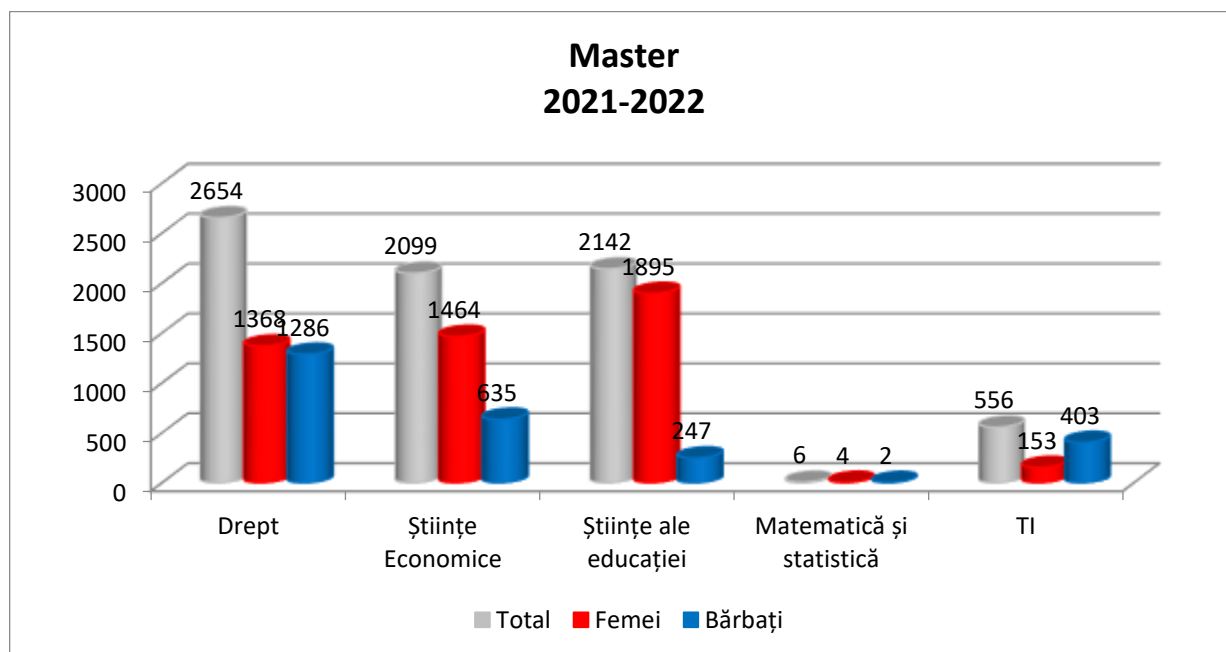

Fig.2

În baza reprezentărilor grafice, constatăm că cei mai mulți studenți la ciclul I, studii superioare de licență, sunt la specialitățile din domeniul Științe economice – peste 10000, iar la master – peste 2000. Aceștia sunt urmași de numărul impunător de studenți de la domeniul de formare profesională Drept, cu peste 8000 de

studenți la studii superioare licență și 2654 de studenți la master. Domeniul Științe ale educației, în care statul investește semnificativ în ultimii ani și căruia îi oferă anumite facilități (număr mare de locuri bugetare, burse mărite, facilități pentru tinerii specialiști), a avut în anul 2021-2022 peste 6000 de studenți la licență și cca 2000 de studenți la master. Coraportul licență-master de circa 3:1 este unul înalt datorită prevederilor legale, conform cărora profesorii de liceu trebuie să aibă studii de nivelul șapte.

Rămâne o problemă aparte domeniul Tehnologii informaționale, deoarece, pe de o parte, este un domeniu care oferă multe și bune locuri de muncă, iar, pe de altă parte, datele statistice atestă că acesta nu este un domeniu mult solicitat de către populația țării noastre (cu atât mai mult la master). Ar fi de nivelul presupunerilor afirmațiile făcute de noi privitor la acest domeniu: multe persoane din domeniu își formează competențe în IT într-un mod informal; angajații companiilor din domeniu acceptă persoane motivate pe care le instruiesc la locul de muncă; tinerii nu vin la studii superioare la specialitatea Tehnologii informaționale, deoarece sistemul preuniversitar nu le oferă o instruire de calitate în domeniul matematicii, informaticii și fizicii. Ultima afirmație se bazează pe aceleași date statistice, care denotă că domeniul de formare profesională Științe fizice (în care se încadrează fizica, geografia, științele solului, geologia) este cel mai puțin solicitat, urmat de Matematică și statistică, pe care îl mai poți găsi funcțional doar la Universitatea de Stat din Moldova.

Din cele prezentate constatăm că, după criteriul *gen*, spre învățământul superior din Moldova merg mai mult femeile decât bărbații. Sunt preferate domeniile economice și drept și subsolicitate domeniile științelor exacte (care ulterior oferă o perspectivă largă de angajare). Coraportul dintre numărul de studenți la licență și master este diferit și se întrevide situația care ne permite să afirmăm că, dacă pe segmentul respectiv al pieței muncii există un cadru legal care motivează studiile de master, sau dacă acestea sunt funcționale, rata celor care urmează studii la ciclul II este mai mare (pentru IT este de doar cca 7:1). Aici am putea constata o concurență între studiile de master și strategiile de formare continuă promovate pe diverse segmente ale pieței muncii. Posibilitatea accesării la diverse proiecte venite de la donatori sau oferite de către stat face ca ministerele, departamentele, asociațiile profesionale să țină monopolul asupra formării continue, ceea ce diminuează interesul pentru studiile de master.

O analiză a înmatriculărilor din ultimii trei ani (2019, an înainte de pandemie, 2020 și 2021), abordată în baza a două criterii: gen și forma de instruire, indică o anumită dinamică, care nu prezintă o schimbare semnificativă a fluxului către învățământul superior (Fig.3).

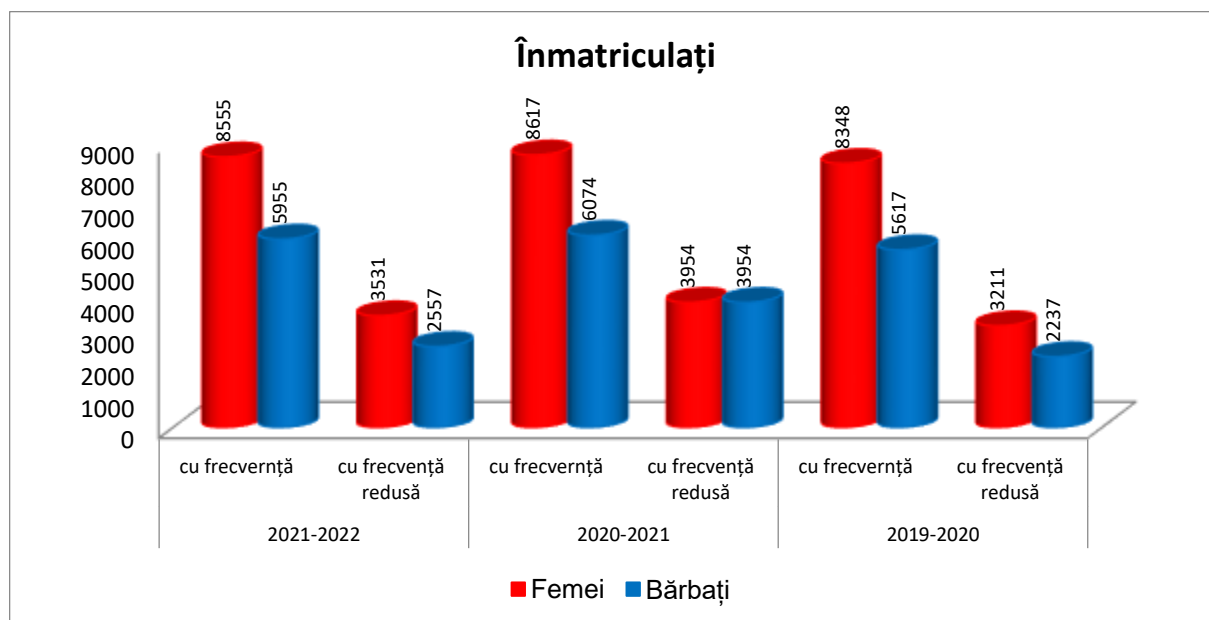

Fig.3

Pe fundalul unei dinamici demografice negative, în anul 2019 s-au înmatriculat la studii superioare cca 12000 de persoane, dintre care peste 8500 (mai mult de 2/3) erau femei. Cei mai mulți își fac studiile cu frecvență, dar în același timp constatăm că și numărul populației universitare care învață cu frecvență redusă este constituit în mare parte din femei.

În anul 2020 constatăm o creștere a numărului de studenți înmatriculați (pe fundalul unei dinamici demografice negative). Crește vizibil numărul persoanelor înmatriculate la studii cu frecvență redusă. În baza unui studiu realizat anterior și în baza analizei situației de facto, afirmăm că acest fenomen a fost generat de posibilitatea femeilor de a se încadra în învățământul superior datorită instruirii online, care a favorizat realizarea concomitentă a rolurilor sociale de mamă, soție, gospodină și de student. Un alt factor care a accentuat creșterea numărului de studenți, în general, și al celor care își fac studiile cu frecvență redusă, în special, a fost posibilitatea diasporei de a se înmatricula în învățământul superior din țară. Motivul nu neapărat a fost axat pe necesitatea acumulării unor competențe profesionale, necesare încadrării în câmpul muncii, ci mai degrabă posibilitatea valorificării oportunității – „să fie”. Creșterea numărului de studenți s-a datorat și preocupărilor pe care le-au avut absolvenții instituțiilor preuniversitare și familiile lor privind plecarea peste hotare la studii, cauzate de restricții și riscuri.

Analiza datelor admiterii din 2021-2022 scoate în evidență o ușoară reducere a contingentului de studenți la ambele forme de studii, pe același fundal al scăderii indicatorului demografic.

Pe lângă analiza datelor statistice oferite de BNS, am analizat și populația universitară a USM. Fiind cea mai mare instituție de învățământ superior, care are în activ a cincea parte dintre toți studenții țării, anumite tendințe constatate în universitatea noastră pot fi considerate de fond pentru tot sistemul învățământului superior.

Situația ultimilor patru ani (2019-2022), perioadă ce cuprinde: anul înainte de pandemie; anul 2020, caracterizat prin amploarea acestui fenomen negativ și incertitudinile generate de acesta; anul 2021 în care populația manifesta un comportament adaptat și anul 2022, post-pandemic.

Analizând Figura 4, constatăm o creștere a contingentului de studenți, pe fundalul crizei demografice. Se observă doar o ușoară scădere în anul 2021, generată fiind de scăderea numărului de femei înmatriculate. Considerăm că această configurație se datorează concluziilor făcute anterior: instruirea online a favorizat încadrarea femeilor în învățământul superior.

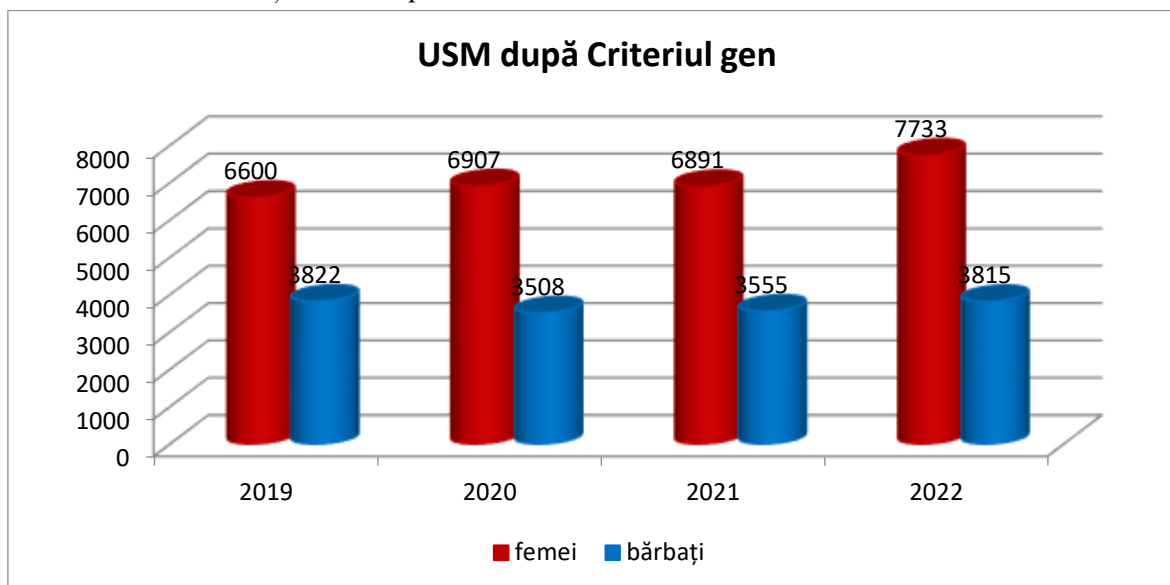

Fig.4.

Ca și la nivel național, în USM studiază mai multe femei. În ce privește domeniile de formare profesională, situația este diferită de la domeniu la domeniu. Astfel, cei mai puțini bărbați sunt la filologie – cca 12% în 2019; 14% în 2022 (dinamică în creștere). Cei mai mulți bărbați sunt la tehnologii informaționale – 74% în 2019; 72% în 2022 (în descreștere). Constatările ne permit să afirmăm că contingentul de studenți reflectă percepția socială tradițională privind profesiile femeiești și bărbătești, doar că fenomenele actuale cu referire la atitudinea femeilor și bărbaților față de profesii se schimbă, această schimbare fiind una lentă în Republica Moldova.

Contingentul de studenți este direct influențat de două aspecte importante ale procesului de formare profesională: admiterea în universitate și menținerea bazată fie pe reușita academică, fie pe contextul social de viață al studentului. Analiza situației la admitere scoate în evidență devieri neimportante, care se încadrează în tendințele specificate mai sus.

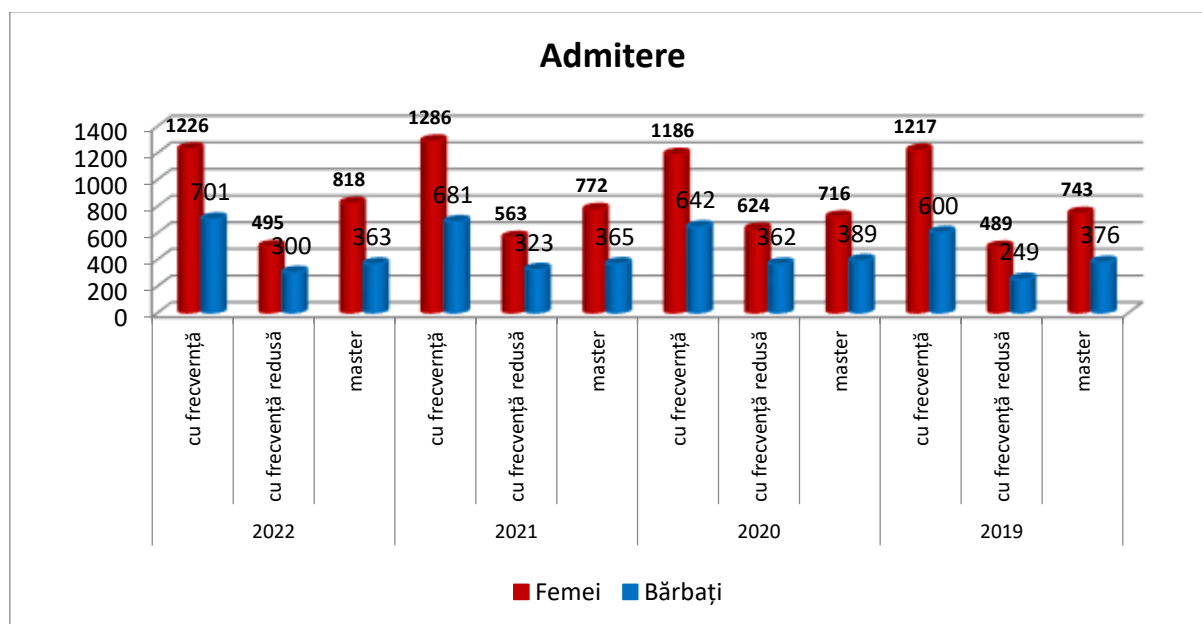

Fig.5.

Motivația pentru studii poate fi determinată în baza exmatriculărilor. Este lesne de observat o fluctuație mai mare a studenților de la master și a celor de la licență, învățământ cu frecvență redusă. Este relativ mai stabil contingentul de studenți de la licență, învățământ cu frecvență, cu toate că și pe acest segment putem deduce că 1/4 sau 1/3 dintre studenți, co-raportat la intrările de la admitere, sunt mai puțin motivați să finalizeze studiile superioare.

Astfel, în 2019 constatăm exmatricularea unui număr mai mare de studenți-bărbați, învățământ cu frecvență (calculat procentual), co-raportat la numărul general de studenți-bărbați; în restul anilor numărul bărbaților exmatriculați din învățământul cu frecvență redusă la fel depășește ușor numărul femeilor exmatriculate (co-raportat la numărul total de bărbați).

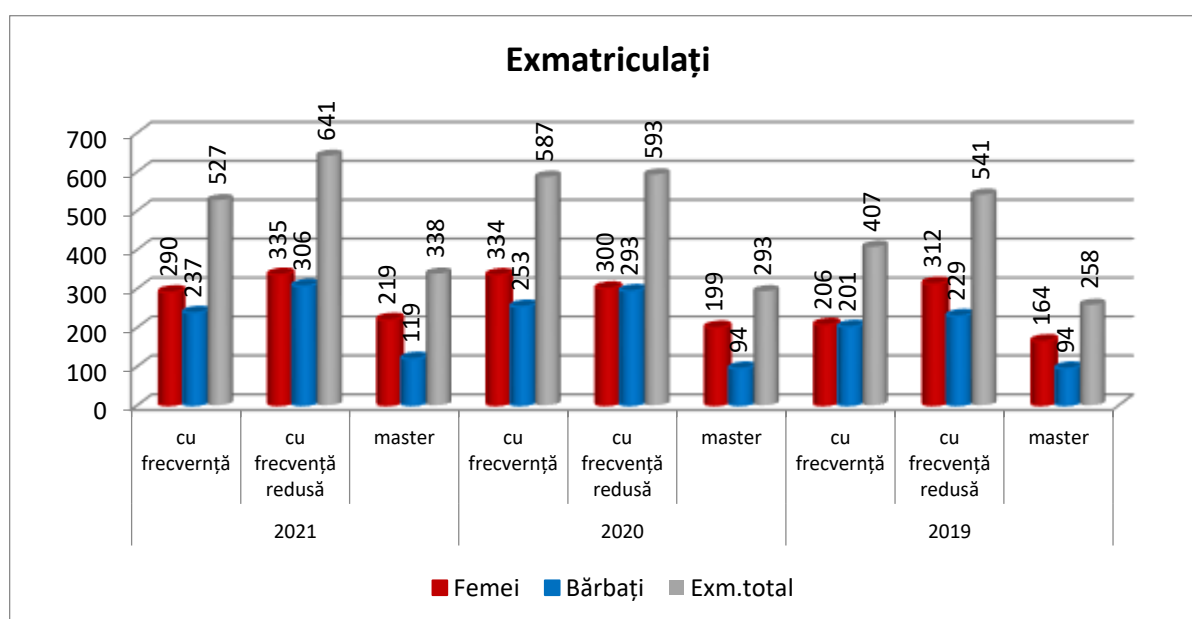

Fig.6.

După criteriul *vârsta* la fel avem o configurație care este explicabilă în raport cu diverse fenomene sociale. Reprezentările grafice ce urmează scot în evidență configurația contingentului de studenți ai USM după acest criteriu.

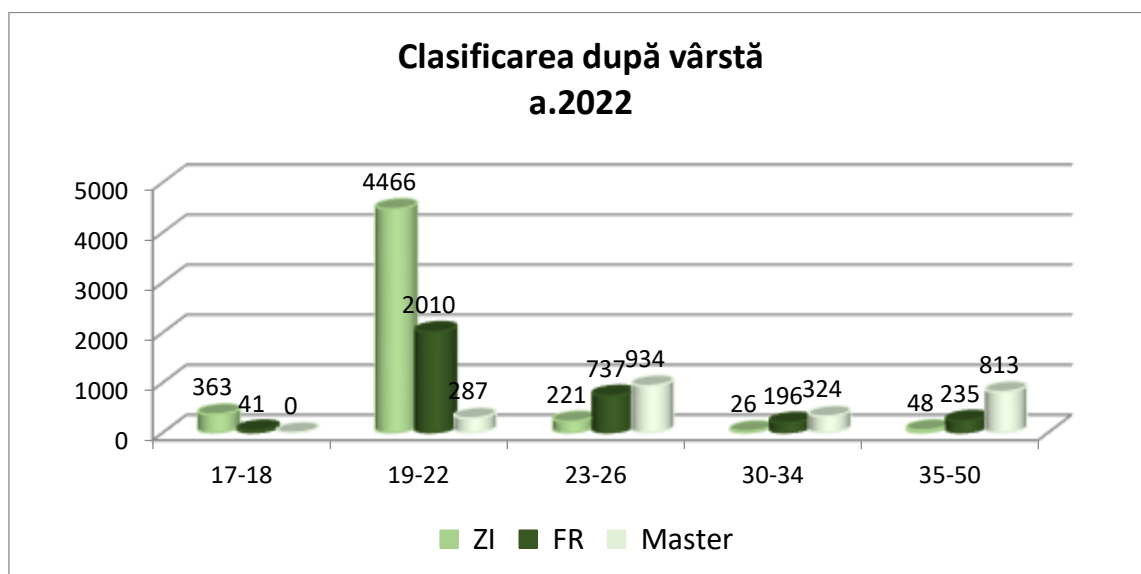

Fig.7.

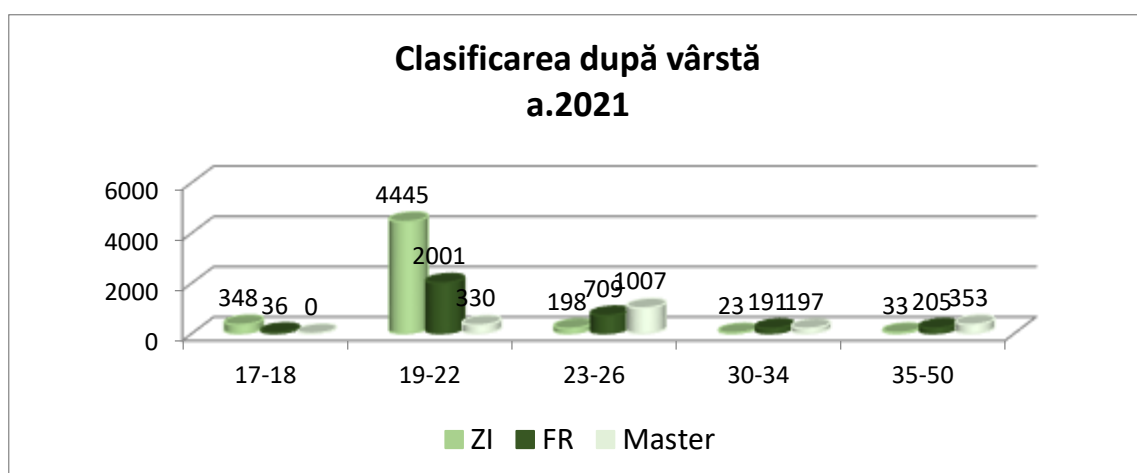

Fig.7.1.

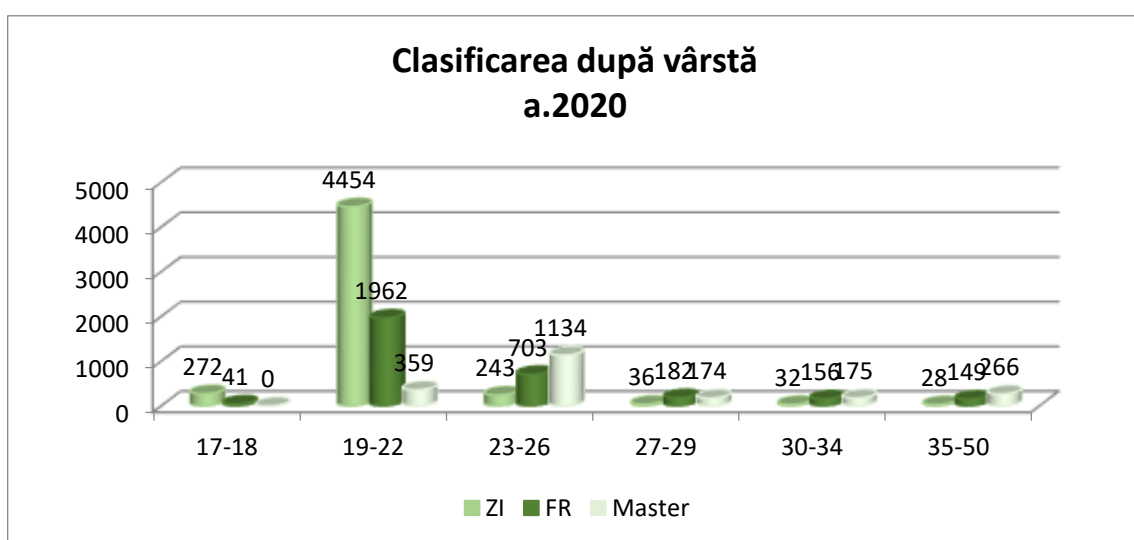

Fig.7.2

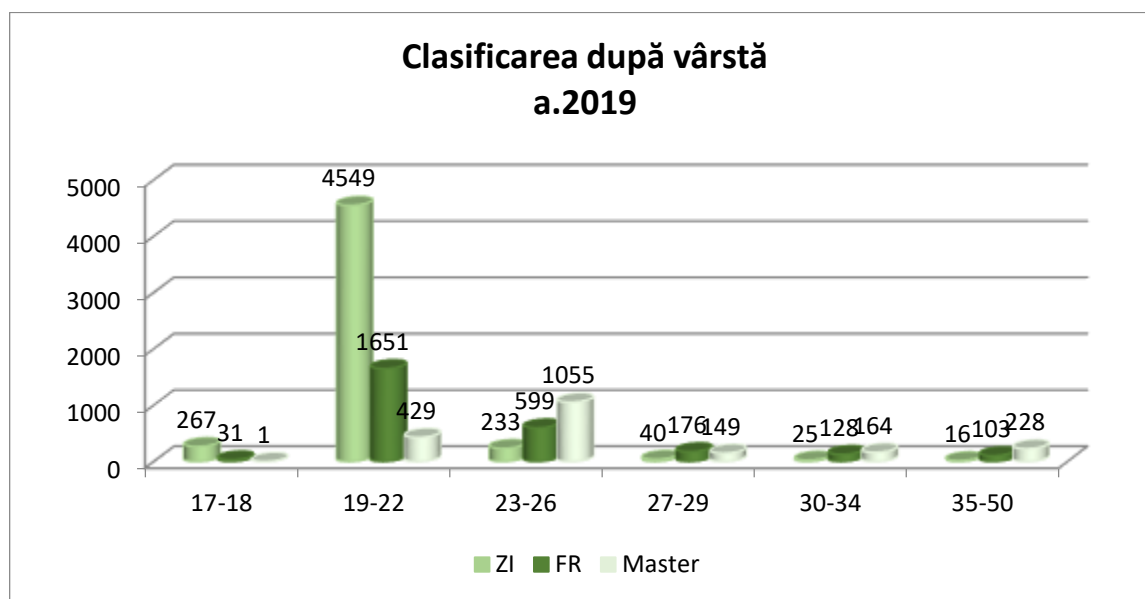

Fig.7.3

Cei mai tineri sunt studenții cu vârsta de 18 ani (într-un număr mic, care se menține practic la aceeași cotă pe parcursul anilor), fiind tinerii și tinerele din Transnistria, care au finalizat școala generală de unsprezece clase și absolvenții de liceu, care au mers la școală la șase ani. Nucleul tare al populației universitare a USM îl constituie proaspeții absolvenți de liceu. Constatăm deci o tradiție sănătoasă la nivel de țară, când tinerii și familiile lor își doresc continuarea neîntreruptă a studiilor. Prioritate se acordă învățământului cu frecvență, acesta fiind apreciat drept un mediu social-academic favorabil dezvoltării personale și profesionale. Observăm și o constantă a interesului tinerilor de 19-22 de ani pentru învățământul cu frecvență redusă. Această situație are, pe de o parte, aspecte pozitive, deoarece indică asupra dorinței tinerilor de a se angaja în câmpul muncii, dar, pe de altă parte, scoate în evidență accentul pus de tineri pe valori materiale, de multe ori nejustificat din punctul de vedere al perspectivei de dezvoltare personală și profesională. Aici mai degrabă este vizibilă tendința acestei categorii de vârstă de a obține cât mai repede posibil autonomie financiară, fără a estima perspectiva reușitei integrării socioprofesionale. Acceptarea muncii necalificate (căreia i se dă prioritate în raport cu studiile) poate avea un impact negativ de perspectivă pentru capitalul uman al țării.

Un alt grup social, identificat după criteriul vârstă, sunt cei de 23-26 de ani. Ca număr și procentaj sunt mult mai puțini decât categoria anterioară, cu poziții mai consolidate pentru studiile de master (corespunzător succesiunii ciclurilor); mai mare este și numărul studenților de această vârstă de la învățământul cu frecvență redusă, în comparație cu studenții de la învățământul cu frecvență. Decalajul numeric simțitor dintre aceste două categorii de vârstă este o dovadă a afirmației făcute mai sus.

Din reprezentările grafice deducem că cei mai puțini studenți ai universității sunt cei cu vârsta cuprinsă între 27 și 34 de ani. Cauzele ar fi diverse, acestea constituind obiectul unor altor studii. Totuși, pentru studenții cu vârsta de 30-34 de ani constatăm o ușoară creștere a numărului lor (studii cu frecvență redusă și studii de master). Am putea aprecia acest fapt ca un efect al reevaluării parcursului profesional de către unele persoane, ca tendință a lor de a-și ridica calificarea profesională.

Prezintă interes și dinamica pozitivă a studenților cu vârsta cuprinsă între 35 și 50 de ani, pentru cei de la învățământ cu frecvență redusă, dar mai cu seamă remarcăm saltul numeric al celor care în 2022 au decis să facă studii de master. În acest context încercăm să afirmăm că studiile de master devin, pe unele segmente ale pieței muncii, o modalitate de consolidare a carierei profesionale.

Prezintă interes și configurația contingentului de studenți ai Universității de Stat din Moldova analizat după criteriul *mediul de trai*. Bazele de date ale universității scot în evidență că instituția are o poziție elitistă în sistem, deoarece cca 42% dintre studenți sunt din mun. Chișinău, absolvenți ai unor licee prestigioase în care procentajul susținerii examenului de BAC este destul de înalt. Un sondaj realizat acum patru ani a scos în evidență faptul că o parte dintre studenții universității sunt tinerii cu rezultate școlare înalte, care au ca opțiune studiile peste hotare, dar care, în virtutea unor circumstanțe, iau decizia să-și facă studiile la USM,

considerând-o instituție de învățământ superior de prestigiu, în care studiile sunt de calitate. O cartografiere generală a provenienței studenților ne permite să afirmăm că USM este o universitate de tip clasic, de o importanță națională, deoarece studenții universității sunt descendenți din diverse raioane ale țării, inclusiv din stânga Nistrului. La fel este mare ponderea celor veniți din UTA Găgăuzia și a celor veniți din alte raioane din sudul țării, cu toate că la Comrat și Cahul funcționează câte o universitate la fel de tip clasic.

Concluzii

Tendențele în învățământul superior din Republica Moldova reflectă fenomenele sociale specifice timpului și el este receptiv la cele ce se întâmplă la nivel macrosocial. Din perspectiva accederii și menținerii unor grupuri sociale în universități, constatăm o tendință de accedere și menținere a femeilor la toate formele de studii: atât la studii superioare de licență cu și fără frecvență, cât și la studii superioare de master. În baza analizei datelor prezentate în dinamică pe parcursul anilor, deducem o motivație mai mare a femeilor pentru studii superioare (cazul USM), deoarece numărul studenților exmatriculați, raportat la numărul total al studenților clasificați după criteriul gen, este mai mare al bărbaților în raport cu femeile.

Pe un fon general, în timpul pandemiei a crescut populația universitară a Republicii Moldova, cu accent pe creșterea, inclusiv, a numărului celor care își fac studiile la învățământ cu frecvență redusă. Am constatat în 2020, an pandemic, egalarea, la nivel național, a numărului femeilor și bărbaților care au dat admiterea în acel an la studii cu frecvență redusă, fapt ce ne-ar permite să formulăm supoziția privind posibilitatea încadrării bărbaților în studii online, fără ca să părăsească locul de muncă. La nivelul USM crește numărul femeilor înscrise la studii cu frecvență redusă, motivele fiind identificate în oportunitățile de a îmbina, pe fonul studiilor online, rolurile sociale cu cele academice. Cu toate că configurația după criteriul gen indică asupra unei abordări tradiționale privind profesiile bărbătești și femeiești, în ultimii ani se produce o schimbare lentă, spre omogenizare, prin diminuarea numărului de bărbați în domeniile de formare profesională, considerate bărbătești, și diminuarea ponderii femeilor în domeniile de formare profesională tradițional considerate femeiești. În opinia noastră, acest fenomen este influențat de tendințele și politicile privind egalitatea accesului și drepturilor, dar societatea noastră mai rămâne a fi una tradiționalistă.

O bună parte a studenților sunt din domeniul economic, urmat de domeniul drept (peste 40% din numărul total de studenți din sistem). Acest fenomen ar necesita un studiu aparte, care ar oferi organelor de resort informația necesară pentru o politică de cadre echilibrată. La moment am putea formula supoziția că solicitarea acestor domenii are la bază reprezentarea socială privind starea de bine și prestigiul cadrelor pe aceste segmente ale pieței muncii; calitatea studiilor preuniversitare pe profilurile umanist și exact, inclusiv lipsa de cadre didactice pe segmentul științelor exacte; lipsa unei legături consolidate dintre aspirația de a face studii superioare și perspectiva angajării (și atunci sunt alese conținuturi care nu necesită prea mult efort și implicare).

Datele statistice demonstrează că implicarea statului, politicile de cadre pe anumite segmente, de ex. în Științele Educației, contribuie la creșterea numărului de studenți (nu neapărat și la numărul absolvenților angajați în câmpul muncii), fapt ce reconfirmă necesitatea elaborării politicii de cadre pe diverse segmente ale pieței muncii, cu luarea în considerare a particularităților specifice.

Rămâne mică cota celor care urmează studiile de master. Lipsa unui cadru legal, în general, privind importanța și valoarea studiilor de master generează configurarea capitalului uman al țării în baza deținătorilor diplomelor de studii superioare de licență (în majoritate, cu trei ani de studii). Această configurație este periculoasă pentru Republica Moldova din perspectiva promovării educației ca prioritate națională și din considerentul formării nevoii de consum de educație, într-o eră a consumului.

Universitatea de Stat din Moldova este instituția cu cel mai mare număr de studenți și reflectă, în mare, tendințele constatate la nivel național. Configurația contingentului de studenți este influențată de femeile care își fac studii în domenii precum științe economice și drept, învățământ cu frecvență, proaspete absolvente de liceu. În timpul pandemiei, numărul acestora a crescut, dat fiind posibilitățile multiple ale instruirii online. După criteriul vârstă, se produce o reconfigurare a contingentului: rămâne mic interesul pentru studii al celor din categoria de vârstă 23-26 de ani, dar crește tendința de înmatriculare în USM a celor de 30-34 de ani și de 35-50 de ani. Această schimbare la fel este influențată de specificul funcționării pieței muncii și aprecierea educației ca premisă a calității vieții.

Referințe:

1. Codul Educației al Republicii Moldova (2014). <https://mecc.gov.md/ro/content/codul-educatiei-0>
2. Convenția Europeană cu privire la recunoașterea atestatelor obținute în învățământul superior în statele din regiunea Europei (1997). [https://ceef.md/storage/public/files/Conventia%20de%20la%20Lisabona%20\(ETS%20165%20-%202011.04.1997\).pdf](https://ceef.md/storage/public/files/Conventia%20de%20la%20Lisabona%20(ETS%20165%20-%202011.04.1997).pdf)
3. KHAN, S.N. Student expectations of Tertiary Institutions: A case study of the Fiji national University. In: *Tertiary Education and Management*, 2012, vol.18, no3, p.224.
4. Magna Charta Universitatum (Preamble) file:///C:/Users/Rectorat/Downloads/mc_romanian.pdf
5. Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 „Educația-2020”. https://mecc.gov.md/sites/default/files/1_strategia_educatia-2020_3.pdf
6. Strategia de dezvoltare „Educația 2030” https://ipp.md/wp-content/uploads/2022/02/Strategia_Versiunea_03_2022-02-08.pdf
7. Văideanu G. *Educația la frontiera dintre milenii*. București: Politica, 1988.
8. <http://www.ehea.info/page-ministerial-declarations-and-communications>
9. <https://statbank.statistica.md/pxweb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774>

Date despre autor:

Otilia DANDARA, doctor habilitat, profesor universitar, Facultatea de Psihologie, Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială; Prim-prorector, Universitatea de Stat din Moldova.

E-mail: otilia.dandara@usm.md

ORCID:0000-0003-0226-3368

Prezentat la 30.11.2022